

BONDEFÖRETAGAREN

PRO
Agria

Lantbrukssällskapet informerar 2/2004

Oktober 2004

Växthusnäringens framtid i händerna

Forskning, utveckling och utbildning
vid Martens Trädgårdsstiftelse

Sidan 6

Stora variationer
i ensilaget

Nu behöver
grovfodret
analyseras

Bjarne Mara och sonen Emil i Vikby
tar foderprov av ensilaget.

Sidan 4 och 5

Under mässan tävlade djur om vem som var vackrast. I klassen för förstakalvare placerade sig Rounion Rosmarie på andra plats. Fadern är en Kanadaimport, Woodland V Pardner. De kor, som i allmänhet klarade sig bäst hade nästan utan undantag importblod i sina ådror. Exteriören är helt avgörande och produktionen spelar en mera undanskymd roll. Dessutom är domaren – denna gång från Nya Zeeland – Gordon Glenworth helt enväldig. Han ser på djuren med sina egna ögon och värderingar.

Bildsvep från Husdjursmässan Karjatila 30.9. – 2.10.2004

Jordbrukare och mjölkgårdsrådgivare från Österbotten
besökte mässan i Pirkkahallen, Tammerfors.

Mässans tema var "Ett fönster mot framtiden". Sidan 5

Ny publikation
har utkommit

"Nya utmaningar på
växande gårdar"

Mera publikationer från
lantbrukssällskapen på sidan 2

En våt sommar följdes av en blöt höst. En del grödor blev aldrig skördade och ganska mycket skördades trots att varans kvalitet varken duger för industrin eller som foder åt egna djur. Industrins öppningspriser för den spannmål som trots allt kunde bärgas med god kvalitet var mycket låga. Låt mig betvivla att de låga priserna kommer att synas i form av billigare köpfoder. Hjulspår i vallar, packningsskador på åkrar och fyllda ställgödsellager påminner oss ännu om en rekordblöt säsong.

Det vore konstigt ifall stämningen skulle vara på topp i höst. En del över-svämningar undantaget har de flesta av oss dock upplevt liknade år tidigare. Sämre år är oundvikliga i en väderleks-beroende produktion. Trots det är det lika otrevligt varje gång.

Vad kan vi lära oss av den odlings-säsong som gick? Åtminstone kan innebörden av kvalitet förtydligas. Kvalitet på produkten är något som är en förutsättning för att kunna sälja, inte något som påverkar priset. Kvalitet i verksamheten är att hålla kostnader i styr, arbeta systematiskt och vara förberedd på avvikande situationer. De som inledde första vallskörden tidigt har fått åtminstone en bra skörd. De som var förberedda med konserveringsmedel har undvikit riktig dålig kvalitet på grovfodret. De som på förhand kalkylerat kostnader för tröskning och torkning har enklare kunnat fatta beslut om att skördeskadeanmäla framom att på ett dyrt sätt skörda något som är mer eller mindre oanvändbart. De som är noggranna med att analysera eget foder kan anpassa utfodringen så att stora problem undviks. De som har eget kapital kan bära risker med ensidigt val av gröda, för andra kan det bli mycket kostsamt.

Vädret kan vi inte påverka. Vår verksamhet kan vi däremot påverka. Vi bör alla fundera över säsongen som gick och söka sätt att dels minimera problemen i vinter och dels att försöka undvika vissa problem en ny säsong. Lantbrukssällskapets rådgivare kan hjälpa till med att fundera ut åtgärder lämpliga för varje enskild gård. Utfodringen är säkert en akut fråga för många. På sikt kan kanske det seminarium om våtkonservering av spannmål vi är med och arrangerar den 28.10 vara intressant.

Henrik Ingo,
direktör lantbrukssällskapet

Publikationer

Lantbrukssällskapen producerar svenskspråkigt material. Följande publikationer kan köpas från oss, tfn. 319 0200.

Finskspråkig facklitteratur kan beställas via webbadressen www.proagria.fi/ julkaisut

Det ena väderspjutet krånglade

Trilskande överföring av väderdata från spjutet i Lappfjärd har gjort väderuppgifterna bristfälliga. Det är speciellt bladmögelprognozen men också regnmängderna som blivit felaktiga. Väderstationen i Petalax har fungerat som den skulle.

Problemet är att systemet fungerar tillsyns felritt, men ibland lämnar väderuppgifter bort för en eller ett par timmar. Speciellt vid regnväder och nattetid har det kunnat uppstå luckor i dataöverföringen. Då man kollar väderdata är det svårt att upptäcka om uppgifter saknas eftersom man ser de senaste uppgifterna (nuläget) och dygnets lägsta och högsta värden.

För bladmögelprognozen registreras väderdata 48 ggr per dygn. För bladmögelprognozen är det katastrof om beräkningsdata för ett par timmar uteblir och speciellt om det är under natten och vid regnväder. Det är oftast nattetid när luftfuktigheten är

hög som bladmöglet utvecklas och saknas det uppgifter när det är som mest kritiskt blir prognosen felaktig.

Odlarna har meddelats om att väderdata från Lappfjärd varit ofullständiga och att bladmögelprognozen beräknats på bristfälliga data. Användaravgiften för år 2004 har returnerats.

Stefan Nordman vid väderspjut. —

Problemet löses

Importören av väderspjutet har gått med på att byta system för dataöverföring. Väderspjutet har nu försatts med GSM modem. Överföringen av väderdata uppgifterna går nu till så att Agrolinks dator, där beräkningarna görs, ringer upp spjutet och frågar "hur vädret är". Tidigare sändes väderdata via radiolänkar till en dator på Lappfjärdskansliet som sände uppgifterna vidare till Agrolink.

Det nya systemet är i användning fr.o.m. den 22 september och tillförlitligheten testas i höst. Hittills har tillförlitligheten varit mycket god.

Stefan Nordman

Potatisrådgivare i Lappfjärd
0400-266 682
stefan.nordman@agrolink.fi

Nu kan du få bidrag för utvecklingsplaner och för likviditets- och lönsamhetskalkyler

Nu kan du få bidrag av TE-centralen för uppgörande av likviditets- och lönsamhetskalkyler (likwi) om du tänker söka investeringsbidrag eller startstöd. Bidraget för likvin uppgår till 90 % av kostnaderna upp till 400 euro. Beviljande av bidrag förutsätter att TE-centralen kräver en likwi som bilaga till ansökan. Söker du investeringsstöd för en investering vars kostnadsförslag överskrider 80 000 euro behövs det i regel en likwi men TE-centralen kan även kräva en likwi vid mindre investeringar. Vid ansökan om startstöd begär TE-centralen alltid en likwi.

Utvecklingsplanering förutsätter inte en investering

Bidraget för utvecklingsplaner är även 90 %, men högsta stödbara kostnaden uppgår till 1 500 euro. Bidrag för utvecklingsplanen förutsätter inte en investering. Bidrag kan beviljas för utvecklingsarbete som berör sådan jord-

bruksverksamhet som bedrivs på gården och vars syfte är att avsevärt förändra eller förbättra gårdens arbetsrutiner, produktionsmetoder eller marknadsföring. Bidrag kan även beviljas för utvecklande av samarbete mellan olika landsbygdsföretag. Innehållet i utvecklingsplanen kan skräddarsys enligt gårdens behov. Egentlig byggnadsplanering (huvudplanering) får inte ingå i utvecklingsplanen. Detta utesluter inte användande av byggnadsplanerarens tjänster för att utreda olika byggnadslösningar (funktionsplanering). Utvecklingsarbetet kan även omfatta utfodringsplanering och planering av växtföljden. Målet med utvecklingsplanen är att hitta de gårdsvisa lösningar som bäst uppfyller företagarefamiljens verksamhetsmål. De olika utvecklingsalternativens ekonomi analyseras med hjälp av likviditets- och lönsamhetskalkyler.

Söker du bidrag för likvin eller en utvecklingsplan skall det sökas med en skild ansökan. Bidraget söks med blankett 314 och heter utvecklingsstöd för lands-

bygdsföretagare. Till ansökan bifogas en offert för likvin eller utvecklingsplanen. Ansökan bör skickas till TE-centralen för likviditetskalkylen eller utvecklingsplanen görs.

Om du beviljats bidrag för likvin eller utvecklingsplanen har du även möjlighet att söka om bidrag för en likviditetskalkyl för uppföljning av investeringen eller den planerade verksamheten. Bidraget för kalkyl som följer upp en tidigare kalkyl kan uppgå till 90 % för en kostnad på högst 400 euro.

Har du frågor gällande utvecklingsplaner eller likviditets- och lönsamhetskalkyler kontakta:

Jan-Ove Nyman

Sektoransvarig
företagsledning,
Ekonomirådgivare
050-466 3977, 06-785 0227
jan-ove.nyman@agrolink.fi

BONDEFÖRETAGAREN

Nr 2/2004 Årgång 4
Oktober 2004
Informationstidning för
lantbruksföretagare

Utgivare:
Österbottens Svenska
Lantbrukssällskap,
Handelsplanaden 16 D,
65100 VASA
Tfn. (06) 319 0200
Fax (06) 319 0201

Upplaga: 6 000 st
Chefredaktör: Henrik Ingo
Ombrytning: Kustmedia Ab Oy /Åsa
Tryckeri: I-print Vasa, 2004

Detta projekt är EU-finansierat.

Mjöldryga – gissel i sommars

I sommar och höst har mjöldryga påträffats i korn och vete i Österbotten. Sedan gammalt är mjöldrygan känd som en besvärlig sjukdom i råg men har sällan påträffats i korn och vete. Förekomsten i kornet har varit från några enstaka mjöldrygor per hektar till verkligt svåra angrepp. Så svåra angrepp att kornpartiet inte varit handelsdugligt. Vissa kornsorter har varit mer utsatta än andra som vidstående artikel också påtalar. Här skulle vara mycket viktigt att sortförelärdarna reder ut varför det är så. Angrepp av mjöldryga i spannmålen är ekonomiska förluster för den enskilda odlaren.

Ta kontakt om mjöldryga funnit på dina kornskiften!

I höst och vinter skall Lantbrukssällskapet och MTT kartlägga hur situationen med mjöldryga i korn är i Österbotten. Det är många faktorer som påverkar förekomsten och det finns också diffusa faktorer. Det är dessa faktorer och hur de hänger ihop vi vill reda ut för att kunna ge klarare och tydligare bekämpningsråd. Kontakta mig om det funnit mjöldryga i kornet och du är intresserad att delta i kartläggningen.

Mer om mjöldryga på Spannmålsdagen 28.10.

På Spannmålsdag – Vår spannmål kommer Arjo Kangas och Merja Högnäsbacka från MTT och berättar mer om sjukdomar i spannmålen och resultaten från sommarens fältförsök. Undertecknad berättar mer om mjöldrygan i kornet. Dessa föredrag är mellan kl. 9-11 och resten av dagen behandlar konserveringsteknik och utfodring av vät spannmål.

Ulrika Wikman

Sektoransvarig växtodling
050-585 2305
ulrika.wikman@agrolink.fi

— Mjöldryga i kornskörd. —

— Mjöldryga i kornax. —

Vad är mjöldryga?

Mjöldryga förekom i Österbotten redan på 1960-talet. I följd hittades mjöldrygan på många kornskiften i Österbotten. I år är den också ett problem för bönderna.

Mjöldryga är en svampsjukdom. Den växer på det ställe i axet där en frisk kärna borde sitta. Det infekterade fruktämnet tillväxer starkt och omvandlas till en hård svart 1-2 cm lång, smal, böjd bildning. Svampen angriper normalt kornspollinerande växter t.ex. gräs och råg men kan infektera korn, vete och rågvete.

Mjöldrygan övervintrar som vilokropp ovanpå markytan, i jorden eller bland utsädet. Den håller sin smittokraft ungefär 1-4 år. Mjöldrygorna gror på våren. På ytan växer det ut små svampar. Sporererna förs iväg med vind och regn och fastnar på blommornas fruktämnen. Om en vecka börjar den infekterade blomman utsöndra en klibbig, sockerhaltig honungsagg. Honungsaggen innehåller sporer av mjöldryga, som sprids vidare av de insekter som daggen lockar till sig. Under växtperiodens gång utvecklas det smittade fruktämnet till en mjöldryga i stället för ett sädeskorn.

Mjöldryga kan inte bekämpas kemiskt. Det effektivaste sättet att minska risken för mjöldryga är en omväxlande växtföljd: rybs, ärt och havre. Djup plöjning och att slå av gräset på dikesrenar och skydds-zoner innan de blommar minskar smittorisken. Använd högre utsädesmängder och undvik att grödan stressas. Kom i håg att använda mjöldrygafritt utsäde. Det är svårt att sortera ut mjöldrygorna ur korn. De bryts lätt av och oftast lönar det sig inte. För att kunna använda

korn som innehåller mjöldryga som foder, kan man blanda det med mjöldrygafritt parti, men det gäller att vara ytterst försiktig.

Varför är det mjöldryga i korn?

Orsaken är en störd blomning hos kornet. Kornet är normalt självpollinerande. För att mjöldrygesporer ska kunna infektera krävs att kornets blommor är öppna för att kornspollineras. Blomningen kan störas av gödsling med sväm- eller stallgödsel, låg koppar- och borhalt i marken. En kraftig gödsling binder användbart koppar. En bra blomning kräver bra tillgång på koppar och bor. Stress, som hetta, frost och snabba temperaturväxlingar kan också göra att blomningen störs och risken för mjöldryga ökar. Andra faktorer är en ökad minimerad bearbetning, direktsädd och också att skydds-zonsarealen har blivit större.

De känsligaste kornsorter har varit Kunari, Rolli och Jyvä. Fältförsöken 2004 vid MTT:s Södra Österbottens forskningsstation i Ylistaro har påvisat skillnader mellan olika sorter.

Merja Högnäsbacka

Forskare MTT, Ylistaro
(spannmål, växtskydd)
474 6404
merja.hognasbacka@mtt.fi

Undvik att utfodra djur med säd, som innehåller mjöldryga!

Ända sedan antiken har man känt till att mjöldryga i bröd kunde förorsaka svåra epidemilänkande förgiftningsfall på människor (mjöldrygeförgiftning, ergotism, dragsjuka). Även djur är känsliga för mjöldryga.

Förgiftningssymptomen varierar beroende på mjöldrygestammen. Mängden mjöldryga i säd borde inte vid foderanvändning överstiga 0,1 % av sädens vikt.

För att förbättra foder, som innehåller mjöldryga, är det bästa sättet att sortera bort den så att man kommer under nämnda procent. En annan metod är att blanda frisk säd med det förorenade partiet och på så sätt sänka andelen mjöldryga.

Allmän inverkan av mjöldryga på husdjur:

☒ Symptomen är i princip likadana på nöt, svin och fjäderfä. De börjar med akuta kramplänkande tillstånd och övergår i kronisk form med kallbrand, hypotermia (ökad kroppstemperatur) och sjunkande mjölkproduktion (nöt, svin). Symptomen kommer fram inom dagar eller veckor: trötthet, minskad konsumtion, förhöjd puls och andning och ett allmänt illamående. Håltan kan märkas speciellt i bakbenen på grund av

kallbrand, som också kan förekomma i öron, svans och klövar (fötter).

☒ Djuren tillfrisknar när mjöldrygefodret avlägsnas och detta är det enda som hjälper

☒ Delar av extremiteterna kan lossna om intaget fortsätter

☒ Påminner om köldskador

Dessutom speciellt för nötdjur:

☒ Hondjur som snart kommer att semneras/just seminerats får absolut inte utfodras med mjöldrygesäd. Om så sker kan kor och kvigor visa långa brunster och dessutom utvecklas inte kvigornas juver på önskat sätt.

Dessutom speciellt för svin:

☒ I USA är övre gränsen för mjöldryga 0,3 %.

☒ Om en dräktig gylta utfodras med spannmål, vars mjöldrygeandel är 0,3–1,0 % blir följden små grisar, stor smågrisdödighet och svag smågristillväxt. Mjölkbrist förekommer på 50 % av suggorna om det finns 0,3 % mjöldryga i fodret under dräktighets- eller digivningstiden.

☒ Troligen förorsakar mjölkdryga inte aborter.

☒ Hos gödsvin försvagar redan 0,1 % mjöldryga tillväxten.

☒ Då fodret byts ut återkommer mjölkproduktionen inom 3-7 dagar.

Dessutom speciellt för fjäderfä:

☒ Akuta mjöldrygeförgiftningssymptom på fjäderfä är bl.a. att kammen blir kall, förtvinar eller torkar. Fåglarna är däsiga och saknar matlust. De dricker mera vatten än vanligt och diarré förekommer. I svårare fall förekommer kramper, lamhet och slutligen död för djuren.

☒ Tarminflammation och diarré förekommer. Som behandling hjälper endast en övergång till mjöldrygefri diet. När detta görs i tid tillfrisknar fåglarna snabbt.

Nils Finskas

Sektoransvarig husdjur
040-541 0413
nils.finskas@agrolink.fi

Arkivet för täckdiknings- kartor skannas

Under Dräneringscentralens verksamhetstid har alla täckdikningskartor som gjorts upp från och med 1918 arkiverats och är idag en verklig skatt för odlarkåren.

Kartorna är ritade i skala 1:2000 och innehåller mycket detaljerade uppgifter om skiftets utseende, höjdvärderingar, jordarter, dränerings-system och andra ledningar. De är grundverktyg vid komplettering av gamla täckdikessystem och vid många typer av planering, såsom dragning av olika kablar, ledningar och kommunalteknik. Arkivet har på begäran utlokaliseras, så att det nu finns nära odlaren i svenska Österbotten. Täckdikningskartorna finns i Närpes hos tekniker Rainer Rosendahl, räknat från Korsholm söderut, och i Kronoby hos tekniker Fredrik Bäck, från Vörå norrut. Arkivet omfattar ca 60 000 ha odlingsmark på cirka 15 000 kartblad. Om odlaren saknar en täckdikningskarta är det bara att kontakta oss, så söker vi bland originalen i arkivet.

Vi har ju gått in i dataåldern för länge sedan och behöver få detta grundmaterial i nytt format. Inom ramen för projektet Lantbruk i Österbotten / 2004 kommer dessa kartor under hösten att skannas till rasterformat. Kartorna skall kunna digitaliseras och korrigeras vartefter förändringar sker på skiftena och ägoförhållanden ändras. Samtidigt får vi behövliga säkerhetskopior av kartarkivet, som är unikt. Ur kartarkivet i elektroniskt format kan man söka kartorna enligt förrättningsnummer, lägenhetsnamn och ägare.

I ett senare skede skall alla kartor lokaliseras och införas i det allmänna koordinatsystemet och sammanföras med Dräneringscentralens databas för hela landet. Då kan man hitta kartan genom att slå in koordinaterna för en punkt på skiftet.

Detta är mycket behövt på grund av att många kartor är 30–70 år gamla och ägoförhållandena har förändrats många gånger, via generationsskiften och markaffärer.

Rainer Rosendahl

Dräneringstekniker
0400-561 550
rainer.rosendahl@agrolink.fi

Ständig förbättring på gårdar i kokontrollen

Systematisk planering, uppföljning av verksamheten samt verkställda förbättringar är en förutsättning för positiv utveckling av gården. Vi är alla bra på att utföra arbete. För att åstadkomma förbättringar behöver vi dessutom se på uppnådda resultat, analysera varför resultatet är detta, sedan planera väl och genomföra och följa upp om vi gör som vi planerat. Detta kan sammanfattas i PUFF-cirkeln, vilken är ett verktyg som mjölkgårdsrådgivarna arbetar med på gårdarna från och denna höst.

Plocka fram fakta

I första skedet av PUFF-diskussionen kartlägger vi nuläget. Vilken medelproduktion har vi haft under de senaste åren? På vilken nivå ligger cellhalten? Är våra kors kalvningsintervall kortare eller längre än genomsnittet i landet? Hur är det med foderkostnaderna? Mjölkgårdsrådgivarna har bra statistik att jämföra med, en tabell där man kan jämföra den egna gården med gårdar av samma storlek, med samma medelproduktion eller med samma lönsamhetskoefficient.

Utvärdera

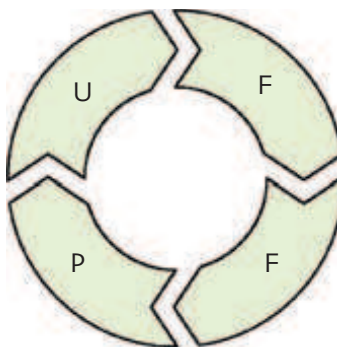
Sedan analyserar vi resultaten. Vad är trenden, till exempel ökar vår medelproduktion i samma takt som landets medelproduktion, ökar den procentuellt mera eller mindre. Vi försöker också lära oss något av det uppnådda resultatet. Om resultatet inte är tillfredsställande kan vi fråga oss vilka problemen är och vad vi kan göra bättre nästa år. Vi funderar på vad vi vill förbättra, hur vi kan göra det och när vi skall göra det. Förbättringar kan gälla det mesta: förbättrad grovfoderkvalitet, förbättrad miljö i ladugården, bättre vattentillgång, noggrannare kalvskötsel m.m. Vi planerar också på lång sikt – hur vill vi att gården skall se ut om fem år?

Förbered

Jordbrukaren, kanske i samråd med rådgivaren, sätter upp konkreta mål för ett år framåt. Ett bra mål skall vara realistiskt, mätbart och tidsbundet. Det skall inte vara omöjligt att nå, men gärna vara en liten utmaning. För att målet ska vara realistiskt behöver vi också beakta den egna fysiska och psykiska hälsan. När vi har fastställt målen behöver vi en åtgärdsplan – vad skall vi göra för att nå våra mål?

Om vårt mål är att höja medelproduktionen 1000 kg, så behöver vi fundera vad vi skall göra annorlunda än vi har gjort hittills. Förslagsvis kan vi låta analysera flera grovfoderprov för att se energi-, protein- och mineralinnehåll. Därefter kan vi planera utfodringen tillsammans med rådgivaren och

PUFF-CIRKELN

1. Plocka fram fakta
2. Utvärdera
3. Förbered
4. Förbättra

sätta ihop en foderstat med rätt energi- och proteininnehåll till korna och ungdjuren. En viktig sak är också att hullbedöma korna samt att följa upp utfodringen genom att lukta, titta och känna både framför och bakom korna. Andra exempel på förbättringar vi kan göra med målsättningen är att öka medelproduktionen är att väga fodret i kalibreringssyfte, öka ättiden och öka antalet kraftfodergivor per dygn. Vi kan givetvis ställa upp mål för en mängd andra nyckeltal. Om en av våra största

svagheter är juverhälsan är det skäl att börja med att sätta upp mål för celltalet. Vi skall också komma ihåg att vi inte behöver göra allt arbete för att nå målen själva. Vi kan köpa in tjänster av till exempel ProAgria Lantbrukssällskapet, ProAgria Husdjursavslagslaget eller veterinärer.

Förbättra

Sedan skall vi förstas genomföra vad vi planerat. Genom att vi kontinuerligt följer med att vi gör som vi tänkt försäkras vi oss om att vi når våra mål.

Till slut:

Att införa PUFF-tänkesättet i den egna verksamheten medför inget extra arbete. Man behöver inte skriva ner mera än man vill, och man gör inget för någon annan, allt är för den egna verksamhetens bästa. Att några gånger per år sätta sig ner och fundera på var man är och vart man är på väg är en förutsättning för att kunna nå en lönsam produktion. ProAgria Lantbrukssällskapets rådgivare hjälper till på vägen, men det är Du som har nyckeln till din egen framgång!

Mona-Lisa Grankvist

Ledande rådgivare
Norra distriktet
040-827 3730
mona-lisa.grankvist@agrolink.fi

Lantbrukssällskapet fick nya stadgar

Lantbrukssällskapets nya stadgar är nu registrerade. Förändringar har skett både gällande ändamål, medlemskap, rösträtt, möten och styrelse. Vårt ändamål är att ideellt stöda lantbruk- och övriga landsbygdsföretagares hållbara utveckling samt yrkeskunskapen. Detta uppnås genom rådgivning, utbildning och opinionsbildning. Även genom utförande av specialistuppdrag verkar lantbrukssällskapet för uppnå målsättningen.

Som medlemmar med rösträtt kan nu antas såväl föreningar (lantmannagillan t.ex.), privatpersoner som övriga rättsgiltiga samfund som stöder lantbrukssällskapets ändamål. Tidigare var endast gillan röstberättigade medlemmar. En målsättning med förändringen är att få fler aktiva medlemmar. Högsta beslutanderätt har medlemmötet vilket skall hållas före utgången av april månad. Uppdelningen av mötet i höst- och vårmöte har slopats.

Vill du bli medlem?

Som medlem kan du påverka vad lantbrukssällskapet skall vara eller stöda lantbrukssällskapet. Trots att det är något som genomförs inom flertalet övriga ProAgria-enheter finns ingen direkt ekonomisk medlemsförmån. Medlemsavgiften för personer är 12 e, för föreningar 70 e + 1 e/medlem och för övriga samfund 120 e.

Kontakta Christian Nylund eller undertecknad tfn 319 0200 om du vill bli medlem.

Henrik Ingo

Utfodring med årets grovfoder

Foto: Monica Nygård

Årets grovfoder har en mycket ojämn kvalitet. Genom att kombinera olika foderpartier, utgående från foderanalyser, kan tvära kast i utfodringen undvikas.

Utfodring av mjölkkor, ungnöt, dikor, kötnöt och får grundar sig i första hand på stort intag av grovfoder. Innehållet i årets grovfoder ser ut att begränsa konsumtionen och minskar därmed andelen grovfoder i foderstaten.

En del grovfoderpartier har en så bristfällig kvalitet att kraftfodergivorna måste bli extra stora. Om ensileringen av fodret lyckats bra, men hög fiberhalt och låg smältbarhet utgör problemet, är det skäl att på olika sätt gynna vämmikrobernas nedbrytning av fibern i grovfodret och därigenom minska behovet av kraftfoder.

Situationen på många gårdar är att ensilaget från första skörden överlag är klart bättre än från andra skörden, såväl i fråga om innehåll av näringsämnen som konserveringskvalitet. Svåra bärningsförhållanden senare under sommaren är största orsaken, men regnen har också förskjutit skördetidpunkten på de flesta gårdar. Resultaten visar även hur svårt det är att få jämna kvalitetsvärden i olika foderpartier.

Utmaning att få normalt intag av grovfoder

Relativt låg smältbarhet i kombination med hög fiberhalt i andra skörden sänker nedbrytningshastigheten i vämmen och därmed konsumtionen. Om feljäsning skett under ensileringen smakar fodret betydligt sämre och sänker ytterligare intaget. Att få djuren att äta mycket grovfoder är därför i år en stor utmaning och betydligt värre än i fjol, då problemet i de flesta fall var enbart låg smältbarhet i andra skörden.

Hur kan vi åtgärda problemen

Idisslarnas vämmikrober reagerar negativt på stora och snabba kast i kvaliteten på grovfodret. Om det är tekniskt eller praktiskt möjligt borde variationerna minskas genom att kombinera olika foderpartier, antingen genom att utfodra dem parallellt eller i blandning. Detta extra arbete eller besvär ger verklig lön för mödan.

En annan viktig åtgärd är att inte utsätta vämmikroberna för undermåligt foder. På de flesta gårdar är grovfodermängden i år tillräcklig. Då kan de sämsta ensilagepartierna kasseras, blott man vet var de finns. Samtidigt

minskar risken för att fodret åstadkommer smakfel i produkterna och minskar deras förädlingsvärde, speciellt i mjölk.

Lägre grovfoderandel

Om fiberhalten är hög och smältbarheten är låg i grovfodret kan dess andel i foderstaten vara kännbart lägre än normalt. Om ensilaget är mycket kortsnittat och torrsubstanshalten låg är det då till fördel om litet hö ges som komplement.

Ersättande kraftfoder borde inte vara enbart fodersad utan en blandning med mera mångsidiga egenskaper. Då undviks en alltför hög andel stärkelse i foderstaten. En giva på upp till två foderenheter av rotfrukter (närmast potatis), där energin också mest utgörs av stärkelse, är dock enligt försök lämplig och höjer i motsvarande grad totala foderintaget.

Grovfodrets nedbrytning och konsumtion kan stimuleras

För att få djuren att konsumera mycket grovfoder, trots hög fiberhalt med låg smältbarhet, bör fodrets nedbrytning och passagehastighet stimuleras. Förutsättningen för det är att mikroberna i idisslarnas vämm har en gynnsam miljö och därför arbetar möjligast effektivt. Här följer några råd för gynnsam miljö åt mikroberna:

- ☒ god hygienisk kvalitet på grovfodret (igen; kasta bort de sämsta foderpartierna)
- ☒ god hygien på foderbordet
- ☒ undvik stora kast i grovfoderkvaliteten
- ☒ undvik snabba och återkommande byten av kraftfoder
- ☒ möjligast jämn tillgång på vämmnedbrytbart protein (främst från vallfodret)
- ☒ fri tillgång på friskt vatten

Jan-Olof Johnsson

Agrolog
Vall- och ekorådgivning
050-386 5921
jan-olof.johnsson@agrolink.fi

Husdjursmässan Karjatila arrangerades för femte gången den 30.9. – 2.10.2004 i Pirkkahallen i Tammerfors. Mässans tema var utmanande: "Ett fönster mot framtiden" där den omkringliggande världen och de snabba förändringarna som sker där utgjorde utgångspunkt.

Förutom utställda djur, maskiner och produkter pågick ett antal högklassiga seminarier i anslutning till mässan. Bl.a. besökte en busslast jordbrukare och mjölkgårdsrådgivare från Österbotten mässan. Resan gick i Österbottens husdjursklubbs regi.

Nils Finskas

För första gången fick man se en besättning mjölkas av en mjölkningsrobot på en inomhusmessa i Finland. 20 kor från en besättning på 60 kor hade flyttats till Pirkkahallen enkom för detta tillfälle. Man räknar med att 100 robotar kommer att vara installerade i vårt land före årskiftet.

En viktig del i husdjursavelsarbetet är exteriören. Med jämna mellanrum demonstrerades exteriörbedömning i undervisningssyfte. Avelskonsultent Leena Kärkkäinen berättar här vilka saker man ska se på när man bedömer ett djur. Kon Norma, som har kalvat tre gånger, ägs och ledsagas av Reino Wasström från Ingå och mjölkar för tillfället cirka 40 kilo per dag.

Suggan Kela med sina 14 smågrisar födda för en månad sedan. Grisarna är av lantras och ägs av Jouko och Kristiina Heikinen i Hämeenkyrö. På mässan fanns sammanlagt 42 grisar. Förutom lantras var också Yorkshire representerat.

På mässan presenterades för första gången en nätversion av Gårdskondition för mjölkgårdar. Det nya är att resultatet syns automatiskt och att jämförelsegrupperna kan bytas. Som jämförelsegrund kan man välja medelproduktion, besättningsstorlek eller lönsamhetskvot. I alla tre grupper finns klasser, från vilka man kan välja uppgifter ur önskad grupp. Utvecklingschef Kyllikki Lampinen på ProAgria Maaseutukeskusten Liitto demonstrerar här programmet för en djurägare. I mitten av november är det möjligt för jordbrukarna att komma in i programmet med sitt Ammulösen.

Stora variationer i årets grovfoder – nu behövs analys av kvaliteten

Antalet analyserade prov av årets ensilage är ännu relativt få, men redan nu kan vi med säkerhet konstatera att variationerna i kvalitet är mycket stor. Störst verkar skillnaderna vara mellan första och andra skörd, men även mellan olika foderpartier är variationerna ovanligt stora. Variationen gäller såväl näringsinnehåll som konserveringskvalitet. Fodrets verkliga värde är därför omöjligt eller mycket svårt att bedöma enbart på basis av utseende och lukt. Vi behöver sända in prov för analysering, den ger oss svar på flera frågor och även lärdomar för framtiden.

Är det möjligt att ta representativa prov i år

Vissa lantbrukare har hävdad att det är ingen vits att sända in foderprov i år då innehållet i t.ex. rundbalar är så olika. Det är sannolikt värre än vanligt att ta ut representativa prov ur just rundbalar i år och i många fall kanske omöjligt. Det är dock inte avgörande att få sådana prov. I praktiken utfodrar vi i dessa fall inte något genomsnittsfoder utan med foderpartier av olika kvaliteter. Om vi tar prov av några olika kvaliteter, både från den bättre och sämre ändan och på något sätt markerar var respektive prov tagits, kan vi få en ganska klar bild av värdet och användbarheten i olika foderpartier.

Vad får vi ut av analyserna

Årets vallskörd har till följd av det regniga vädret i många fall varit svårt att bärga och ensilera. Denna gång är det därför extra viktigt att få reda på hur konserveringen

lyckats. På grund av dåliga förtorkningsmöjligheter under bärgningen är det endast i få fall fråga om lufttät lagring av halvtorr foder. Hög fukthalt har i stället krävt ensilering med hjälp av jäsnings, som nog alltid är fallet när grönmassa lagras i olika typer av silos och stukor. Resultaten av denna jäsningsprocess ser ut att vara mycket varierande, icke minst dess inverkan på proteinets kvalitet. Fodrets utseende och lukt säger en del om hur processen lyckats, men analysen berättar mycket mera.

Förutom uppgifter om jäsningen får vi av analysresultaten även reda på fodrets innehåll av näringsämnen och mineraler och kan med hjälp av dessa räkna ut behovet av kraftfoder. Vi kan också bedöma fodrets användbarhet till olika djurgrupper. Analysens indexvärden är också användbara hjälpmedel i dessa uppgifter.

Vad lär vi oss av analysresultaten till ett annat år

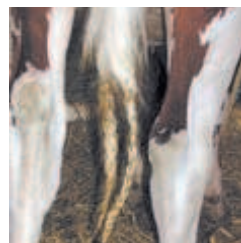
System och rutiner på en gård borde syfta till att samma fel inte upprepas i onödan. Svaren från grovfoderanalyserna avslöjar rätt tydligt eventuella brister i bärgning och lagring av fodret. De berättar också en del om råvarans egenskaper och om den skördats i lämplig tid. Resultaten borde därför användas till att utveckla produktionen av gårdens grovfoder, såväl i fråga om vad som odlas, när och hur det skördas och på vilket sätt det konserveras och lagras.

I år borde vi särskilt granska hur konserveringen lyckats och om beredskapen för ensilering under ogynnsamma förhållanden borde förbättras.

Får brukar förknippas med mjuka värden. Även familjens yngsta vägar sig fram för en klappning, beröring. Ett 15-tal får av raserna lantras, Texel, Rygja och Oxford Down fanns utställda. På lördagen mer än fördubblades antalet då en baggauktion ägde rum.

Utställningsdjuren putsas och fejas noggrant inför visningen. Man kan gärna kosta på djuren litet extra för att dra till sig domarens uppmärksamhet. Här har Cecilia Rydbäck från Hattula flätat svansen på sin ettåriga kviga Solkko.

En ny lösning för att få fast gummi på betongspalt. Lösningen fungerar så att det är enkelt att "snappa" fast profilen på spalten helt utan verktyg. Profilen består av hårdgummi med ett mjukt syntetgummi på ovansidan. Studier visar att djuren får ett naturligare beteende, bättre tillväxt och färre skador med gummiunderlag. Svenska Fritz Agro står för produktionen.

De största djuren fanns på kötttrasavdelningen. Alla allmänna raser fanns med bland de 30 djuren. En sällan skådad ras åtminstone i Österbotten är franska Blonde d'Aquitaine, som här representeras av två Tohmajärvikvigor, den ena född i december 2002 och den andra i mars 2003.

Odling, forskning och utbildning som stöder växthusnäringens framtid

Martens har höga ambitioner

Martens Trädgårdsstiftelse i Övermark, Närpes, är en anläggning som dels bedriver kommersiell odling men också forsknings- och försöksverksamhet under glas. Uppdrivning av tomater utgör den största produktionen men här odlas även gurka, paprika, sallad, sommarblommor och julstjärnor.

Personalen uppgår till ett femtontal personer på årsbasis och stiftelsen ägs av Österbottens Svenska Lantbrukssällskap och Närpes stad.

Växthusodling av i dag är långt utvecklad, en specialiserad näring som kräver stor yrkeskunskap. Upp till 70 procent av landets tomater odlas i Sydösterbotten.

Till gagn för näringen driver Martens Trädgårdsstiftelse forskning, utveckling och utbildning.

— Det är en del av verksamheten, säger tf verkställande direktören Kurt Lagerstedt, som vikarierar moderskapslediga Jaana Jaakola.

— Den andra delen är vår privata sida där vi driver upp tomat-, gurk-, och paprikaplanter till odlare i hela Finland samt en liten del på export. Andra tider på året producerar vi sallad, sommarblommor och julstjärnor.

Tester hjälper odlare

— Inom försöksverksamheten utför vi olika tester av grönsakssorter där vi tar fram det som är angeläget för våra odlare. Våra försök hjälper odlarna, eventuella misslyckandena i odlingsresultaten sker i vår ända och drabbar inte dem så att säga. Det kan vara till exempel att det visar sig att en viss tomat-sort inte alls passar vårt klimat, exemplifierar han. Just nu har vi också ett hus där vi testat mjölgaggstoleransen på gurkor.

Resultaten finns tillgängliga för alla och innehåller inga hemligheter.

— Vi arrangerar speciella kursdagar för odlare där vi presenterar resultat och jäm-

— Julstjärnorna, i år knappt 75 000 stycken, anländer som små sticklingar till Martens. De planterades för några veckor sedan och nu har de gott om tid att växa till sig tills de skall ut på marknaden i december, berättar Kurt Lagerstedt.

Foto: Kustmedia/Lisbeth Bäck

— Försöksprojekt kring vanliga tomater pågår hela tiden men i år har Martens drivit ett specialprojekt kring körsbärstomater, för vilket Camilla Ägren är ansvarig. Olika sorter har testats och ympningsförsök har förverkligats. Inger Rönnlund visar en liten del av skörden. Försöket avslutas om ett par veckor varefter utvärdering sker.

förelsetal. Vår försöksverksamhet har delvis finansierats av utvecklingsprojektet Vexa. Lantbrukets forskningscentral har deltagit med rådgivning.

— Det finns efterfrågan på försök som gäller året-runt odlingar. Det är tidens medlödi då allt fler odlare funderar på att satsa på året-runtproduktion.

Ny bränslecentral

Växthusarealen omfattar cirka 12 000 m² under glas vilket innebär stora uppvärm-

— En biobränsleanläggning medför höga investeringskostnader, men det gäller att se satsningen i ett längre perspektiv. I det här lagret samsas flis och brännrotv. En travert kommer att automatiskt fylla en silos som via en skruv förser pannrummet med flis och rotv i önskad mängd. Lagerhallen sväljer 300 kubik flis och rotv.

ningskostnader, speciellt vintertid. Som ett led i utvecklingen har Martens nyligen tagit i bruk en ny bränslecentral, en anläggning där brännrotv och flis ersätter tjockolja.

— Det är en stor satsning för oss, men vi hoppas att den skall "betala sig tillbaka" efter ett antal år. Det är också en imagefråga, tillägger han.

— Fortfarande finns behovet av att elda med olja, men vi har övergått från tjockolja till tölolja. Ett avtal med Övermark, Närpes och Pörtom skogsvårdsföreningar förbinder dem att leverera oss 5000 m³ flis per år. Där till behöver vi lika mycket brännrotv.

— Det finns odlare som är intresserade av att övergå till det här systemet. Nu kan vi fungera som ett slags föregångare – helt i linje med våra andra verksamhetsmålsättningar.

Kunskapscentrum för hela landet

Den styrelse som driver Trädgårdsstiftelsen består av fem personer. Två representanter för Österbottens Svenska Lantbrukssällskap, två från Närpes stad och en odlarrepresentant.

I och med att samkommunen kring SÖFF upphörde övergick deras valrätt av styrelsemedlemmar till Närpes stad. Styrelseordförande är Bo Linde.

— Vi har höga ambitioner på Martens, säger han. Vi satsar målmedvetet på forskning och utbildning. Vi samarbetar med Svenska yrkesinstitutet kring kursverksamhet och har inlett diskussioner med Yrkes högskolan Sydväst om samarbetsmöjligheter.

— Martens är redan mer än en vanlig produktionsanläggning och vår målsättning är att utvecklas ytterligare till ett kunskapscenter som kan betjäna hela landet, säger Linde.

Kustmedia/Lisbeth Bäck

För att hedra minnet av Edla Maria Martens har stiftelsen uppfört en minnessten.

Bonden Edla Maria Martens (1880-1942) uttryckte i sitt testamente år 1935 att hennes hem samt alla åbyggnader med full äganderätt skulle tillfalla Närpes folkhögskola och Österbottens Svenska Lantbrukssällskap. Hennes vilja var att de skulle inrätta en trädgårdsskola.

Varför?

Edla Maria, som var ogift, hjälpte tidigt till med arbetet på gården. I trädgården fann hon en uppgift som motsvarade hennes livsyn. Hon såg vad som borde och kunde göras i hennes hembygd, blott att verksamheten fick något understöd. Donationen erhöles 1942 och testamentet utgör grunden till det som idag är Martens Trädgårdsstiftelse.

Testamentet bevakades och tids nog skaffades frön, växtförökningsmaterial och fönsterglas. Planter till bärbuskar och fruktträd drevs upp och Martens Trädgårdsstiftelse började ta form. År 1969 inleddes försöksverksamhet med ett gödslingsförsök, försök som gav "svar direkt" åt odlarna. Ett betydande steg i utvecklingen togs år 1984 då en ny grönsaksforskningscentral grundades.

Vad är på gång?

Här är en lista på olika händelser och kurser som är på gång under hösten 2004. Listan är inte heltäckande. Vi hoppas att den kan vara till hjälp när du planerar din tid. Notera att de flesta kurser kräver förhandsanmälan.

Aktivitet	Datum	Plats	Arrangör	Telefon
Norra distriktet				
Vi står fast vid kvaliteten	Kurs 1 Kurs 2	2-3.11, 9.11 10, 16-17.11	Karleby Kaustby	Juustokunta Juustokunta
Milkas utfodringsdag 1		18.11	Norra Österbotten	Milka
Milkas utfodringsdag 2		25.11	Norra Österbotten	Milka
Hur nå en produkt av rätt kvalitet - Jeppo Potatis	aug - mars	Jeppo	Företagsledning på Bondgården	319 0200
Hur nå en produkt av rätt kvalitet - spannmål	18.11, 24.11, 20.1, 27.1	Nykarleby	Företagsledning på Bondgården	319 0200
Milkas producentdag	2.12	Norra Österbotten	Milka	
Mellersta distriktet				
Wakka-kurs	14.10, 26.10, 2.11	SYI	SYI	324 2492
Spannmålsdag - våt spannmål	28.10	SYI	Lantbrukssällskapet, SLU, SYI, SYH	324 2492
Kvalitetskurs för färproducerer	16.11, 23.11	Norrvala, Vörå	Företagsledning på Bondgården	319 0200
Kvalitetsledning för äggproducerer	18.10, 4.11, 9.12, 20.1, 10.2	SYI	Företagsledning på Bondgården	319 0200
Svinsemin dagar	9 - 10.11	SYI	SYI	324 2492
Maatalousneuvos	hösten		SYI	324 2492
Kimo Odling	hela hösten		Lantbrukssällskapet	319 0200
Kalvuppfödning	9.11	Oravais kommungård	Effektivare nötköttproduktion	319 0200
Rekreations- och inspirationsdagar för jordbrukare	15.11 och 22.11	Malax	ÖSP/Livskvalitet i lantbruket	318 9200
Sprutförarkurs	24.11	SYI	SYI	324 2492
Ledning av hästföretag	25.11	SYI	Laurea Yrkehögskola	319 0200
WISU-kurs, 3 dagar	nov-dec	SYI	SYI	324 2492
Södra distriktet				
WISU-kurs, kvällskurs	11.10	Närpes	Närpes MI	224 9111
Effektivare växtodling (pågående grupp)	okt-dec	Närpes	Lantbrukssällskapet / Företagsledning på bondgården	225 3519
Rekreations- och inspirationsdagar för jordbrukare	2.11 och 9.11	Närpes	ÖSP/Livskvalitet i lantbruket	318 9200
Presentation av årets forskningsresultat	nov	Martens, Övermark	Vexa	224 3652
Övriga händelser				
Exkursion till nötgårdar i finska Sydösterbotten	26.10	Finska Sydösterbotten	Effektivare nötköttproduktion	319 0200
Farma Maskinutställning	13 - 16.10	Åbo		
KoneForum 2004	19 - 21.10	Tammerfors		
Elmia Lantbruk Maskin & Fält 2004	20 - 23.10	Jönköping, Sverige		
Konditions- och välmäandedagar för jordbrukare	2 - 4.12	Kivitippu, Lappajärvi	ÖSP/Livskvalitet i lantbruket	318 9200

Odlingsplanering på gång. Jonas Kackur (t.v.) går igenom odlingsplanen med Charles Östman.

Odlingsplaner och stödansökan som paket

Paketlösningar av olika slag är en ledstjärna för många av Lantbrukssällskapets tjänster idag. Dagens jordbrukare vill ha mera heltäckande tjänster och "paket" istället för många små tjänster. Detta sparar både tid och pengar, samtidigt som jordbrukaren får en mera enhetlig bild av de olika skeendena på gården.

Ett exempel på detta är lantbrukssällskapets kombinerade stödansökan och odlingsplan. Detta kan förverkligas genom att använda sig av växtodlingsprogrammet Wisu, där blankett 102b kan skrivas ut efter att odlingsplanen är gjord. Vi erbjuder nu denna tjänst enligt följande alternativ.

1. Odlingsplanen uppgörs på hösten (vintern), samtidigt som den skiftesvisa

bokföringen kan skrivas ut för arkivering på gården. På våren (mars, april) kompletteras/ändras odlingsplanen och blankett 102b, så att den överensstämmer med nya digiteringar m.m. Blanketten skrivs ut, samt övriga stödblanketter ifylls enligt kundens önskemål.

2. Alternativ två görs som ovanstående, men endast blankett 102b ifylls och jordbrukaren kontaktar i normal ordning sitt blankettombud för den övriga blankettenservice.

Da odlingsplan och skiftesvis bokföring görs på hösten har odlaren störst nytta av dem. En realitet är även att vi inte på något sätt hinner göra alla odlingsplanering och alla stödansökningar under en intensiv månad på våren. Beställ i tid!

ÖSP:s projekt LIVSKVALITET I LANTBRUKET

Projektid: 01.02.2004 – 28.02.2006
Målgrupp: Jordbrukarna i Österbotten

Projektets målsättning är att österbottens jordbrukare

- skall må bra fysiskt och psykiskt och kunna anpassa sig till nuvarande och kommande förändringar i branschen
- skall få en öppen och positiv inställning till att sköta sin mentala och fysiska hälsa samt söka förebyggande vård för att upprätthålla sin arbetsförmåga
- skall ha en lämplig arbetshandlingsmodell och 1-2 utbildade arbetshandledare till sitt förfogande

Det här uppnår vi genom:

- att ordna tredagars konditions- och välmäendekurser på badhotell för sammanlagt 200-300 jordbrukare
- att ordna två-tre kvällars kurser om hälsa och motion på olika orter i Österbotten i samarbete med ÖSP:s lokalavdelningar och företagshälsovården
- att utbilda 1-2 arbetshandledare
- att ordna arbetshandledning i grupper om 4-6-deltagare

- att genom samarbete med företagshälsovården få jordbrukarna att i större utsträckning ansluta sig dit

Konditions- och välmäendekurser

Kurserna innehåller föreläsningar och grupparbeten om att bevara arbetsförmågan, att klara av stress och ensamhet i arbetet, värderingar mm. Dessutom ingår UKK-gångtest och olika konditions- och stretchövningar. Kurserna annonseras i Landsbygdens Folk.

Kontaktuppgifter:

Österbottens svenska
producentförbund r.f.
Projektledare Gunilla Frantz
Handelsplanaden 16 B
65100 Vasa
GSM 044- 566 4242
Tfn 06- 3189200

Lantbrukssällskapet ändrar prissättningen

Att ge rådgivning kostnadseffektivt är både för kunden och för rådgivaren viktigt. Tiden är dyrbar för alla. Ifall grödor, djur eller byggnader skall undersökas är besök på gården nödvändigt. Skall dagsläget analyseras och planer för framtiden arbetas fram tillsammans med företagaren bör rådgivare och kund träffas hos endera kunden eller på kontoret. En del uppföljningar kan effektivt göras över internet. En del problem kan åtgärdas via telefon eller (e)post.

Lantbrukssällskapet ger kunden möjlighet att välja det förmånligaste sättet. Vid be-

sök på gården uppbärs en besöksavgift som inkluderar restid och bilkostnader. Därtill uppbärs normal timdebitering för själva rådgivningen. Kommer kunden till vårt kontor uppbärs ingen besöksavgift. Rådgivning per telefon faktureras som september med en avgift på 20 euro per påbörjad halvtimme. Det är en lägre taxa än normal timdebitering. För frågor kring våra tjänster eller i sådana fall då frågan hör till kokontrollen (skilt avtal finns) uppbärs ingen avgift. Rådgivaren skall meddela före råd ges ifall fakturering sker.